

DECEMBER 1957
MEDEDELINGENBLAD
VAN DENEDERLANDSE WERKGEMEENSCHAP VOOR INDIVIDUALPSYCHOLOGIE

Redactie: Mevr. G. Polak-de Meyer,
Reynier Vinkeleskade 24, Amsterdam.
Tel. 799028.
Dr. J.A. Delhez. J. Vinkenborg.

HOE MAAKT DE TOEZICHTHOUDER ZICH OVERBODIG.
=====

Verkorte bewerking van de voordracht gehouden
te Groningen op 1 juni 1957 tijdens het
Reclasseringsweek-end van het Leger des Heils.

Iedereen is er wel van doordrongen, dat we in een snel veranderende wereld leven. Meestal denken en spreken we hierover in termen van techniek. Het is dan ook opzienbarend dat de snelheid, waarmee de mens zich kan voortbewegen tientallen eeuwen niet boven die van het snelste rijdier uitkwam en in de laatste anderhalve eeuw tot duizelingwekkende hoogte steeg. Verkeer, berichtgeving, radio, televisie, mechanisatie, enz. hebben het aanzien van onze aarde grondig gewijzigd en het ziet er niet naar uit, dat er een voorlopige stabilisatie van de toestand zal intreden, integendeel, de verandering neemt in snelheid en intensiteit toe.

Voor de individuele mens en zijn verhouding tot de medemens heeft dit alles grote consequenties. Vroeger behoorde de mens tot zijn familie, zijn kerk, zijn stand, zijn buurt- of dorpsgemeenschap voor altijd. Binnen deze gemeenschappen vond hij bescherming, verzorging, ontplooiingsmogelijkheid. Daarbuiten was hij niets, daar dreigde de honger, de vereenzaming, de dood. Er was dus alle reden om binnen zijn gemeenschappen te blijven, hoe hoog die prijs ook was.

De prijs was vaak zeer hoog. Zijn huwelijkspartner, zijn vrienden kon men alleen betrekken uit de kring, die bepaald werd door woonplaats, geloof, stand enz. De autoriteiten aan wie men had te gehoorzamen, het beroep dat men had te kiezen, de stand waartoe men zijn gehele leven zou behoren, lagen verankerd in de traditie van de groep. Verzet tegen de autoriteit hiervan was bijna ondenkbaar, in ieder geval zeer gevaarlijk omdat uitstoting en ondergang het gevolg was. Rebellen, die deze beperkingen, deze onvrijheid, deze onderdanigheid, moeilijk konden aanvaarden, waren er natuurlijk wel, maar hadden het moeilijk. Als men vroeger gezag uitoefende als opvoeder, baas, dokter, predikant, ouderling, voogd, toezichthouder, vertegenwoordigde men de publieke opinie, de traditie, de aanvaarde normen. De gezagsdrager kon zich daardoor sterk voelen, gesteund als hij zich wist door het gehele apparaat, dat achter hem stond. Verzet tegen hem gericht, mobiliseerde onmiddellijk de publieke opinie, die zich keerde tegen de rebel, die "niet wist waar hij staan moest".

De beschreven situatie is natuurlijk nooit zo absoluut geweest als hier werd voorgesteld. Tendensen, die een doorbreking van deze gezagsverhoudingen inhielden, waren er altijd en het zijn vaak juist de namen van de "rebellen" die als historische figuren in de herinnering zijn gebleven. Evenmin is het zo, dat de huidige toestand een absolute tegenstelling vormt met de vroegere.

Vele van de vroegere bindingen bestaan nog en zullen ook wel in de toekomst hun invloed blijven uitoefenen. Maar er is een duidelijke tendens in de geschiedenis te zien om de bindingen die te zeer aan een beperkte ruimte en een beperkte tijd gebonden zijn, te doorbreken. Het duidelijkst zien we deze tendens in die perioden van de historie, die we stroomversnellingen zouden kunnen noemen en die gezien kunnen worden als overgangen van het ene tijdperk naar het andere. Rond 1500 was er zo'n overgangperiode. Grote ontdekkingsreizen, mogelijk gemaakt door de uitvinding van het kompas, openden de ogen van de westerse mens voor de mogelijkheid onder andere normen, wetten verhoudingen en gewoonten te leven, dan men hier als vanzelfsprekend en onvervangbaar had beschouwd. De uitvinding van het buskruit doorboorde de bescherming, die harnas en kasteelmuur aan de superioriteit van de adel bood. De boekdrukkunst

opende de mogelijkheid voor zeer velen in contact te treden met werelden buiten het nu en hier. Geestelijke stromingen als humanisme, renaissance en reformatie brachten bezinning op de grondslagen van wetenschap, kunst en godsdienst.

Deze korte schets is slechts een voorbeeld. Maar welke overgangperiode we ook bekijken, twee aspecten vallen ons altijd op. Ten eerste, dat er een strijd om een grotere vrijheid te zien is. Of het nu om politieke, economische of geestelijke vrijheid gaat, altijd is er de wens om de dwang van het hier en het nu, van de begrenzings van ruimte en tijd, te overwinnen. In de tweede plaats valt het op, hoe moeilijk, zelfs onmogelijk het is, vast te stellen of de snelle voortgang der techniek in zo'n overgangstijd, de betere beheersing van de materie, oorzaak of gevolg is van de ingrijpende veranderingen in de geestelijke habitus van de mens, in zijn instelling en houding t.o.v. het leven, de cultuur, de godsdienst, zijn medemens enz.

Als we zeggen dat we in een snel veranderende wereld leven, wil dat zeggen, dat we het gevoel hebben in een overgangstijd te leven, waarin evenals dat in vroegere overgangstijden het geval was, weer om een stuk vrijheid geworsteld wordt, maar waarin ook evenals vroeger de vraag rijst, of wij de techniek nog wel gebruiken om de wereld zodanig te wijzigen, dat ze beter voldoet aan de wensen van een evoluerende mensheid, of dat misschien de techniek als het ware een zelfstandig bestaan is gaan leiden en er voor de mens geen andere weg open is dan zich aan de nieuwe situatie aan te passen. De grotere vrijheid zien we in het feit, dat we ons tegenwoordig uit allerlei gemeenschappen kunnen losmaken, zonder dat dat onze ondergang behoeft te betekenen. Men kan van stand, van geloof, van beroep, van baas, van huwelijkspartner, van vriendenkring, van woonplaats veranderen zonder dat men zich een verworpen, een uitgestotene behoeft te gevoelen. We kunnen dit alles toejuichen en ons erin verheugen dat we slavernij, ziekte, hongersnood, bekrompenheid en bijgeloof al zo aardig de baas worden. Maar we kunnen ons ook bezorgd afvragen of alles nu wel zo volgens onze bedoelingen verloopt. We zien de verhoudingen tussen de mensen onpersoonlijker worden. Het huwelijk wordt minder een heilige opgave en meer een experiment dat men staken kan als de uitkomst niet bevredigend is. Zijn burens heeft men niet meer nodig bij huwelijk, geboorte, ziekte en

dood. Bescherming, verzorging, verpleging, toezicht, ontspanning, adviezen enz. krijgt men op een andere manier, minder persoonlijk, meer zakelijk gereguleerd, meer door een "instantie" dan van de eigen groep uit. Het is dan ook geen wonder, dat ook in de gezagsverhoudingen grote veranderingen zijn gekomen. Gezagsdragers beklagen zich daar vaak over. Ze spreken over een gezagscrisis, ze constateren dat er geen eerbied meer is voor de meerdere in positie, rang, stand en kennis. Ik meen dat deze klacht op een misverstand berust. Gezag is alleen minder gebaseerd op status en meer op persoonlijkheid.

Voor de toezichthouder heeft dit vanzelfsprekend ook consequenties.

Meer dan vroeger zal hij zich moeten bezinnen op zijn taak. Deze bezinning zal drie aspecten moeten hebben. In de eerste plaats is een onderzoek van eigen wensen en behoeften gewenst, in de tweede plaats is het nodig de persoonlijkheid van de cliënt zo goed mogelijk te leren kennen en in de derde plaats is er dan nog de relatie tussen beiden tegen de achtergrond van de situatie waarin en de bedoelingen waarmee deze verhouding tot stand is gekomen.

Wat brengt iemand ertoe het toezicht over een delinquent op zich te nemen?

Op deze vraag kunnen we meestal het volgende antwoord of een van gelijke strekking verwachten. Men neemt een toezicht op zich uit verantwoordelijkheidsgevoel. Een ongelukkige moet geholpen worden. Het is een menselijke plicht zich hiervoor beschikbaar te stellen als men de gelegenheid heeft. Men bewijst er ook de gemeenschap een dienst mee als men de gevallen opricht en ondersteunt. Er is geen reden om aan de oprechtheid van een dergelijk antwoord te twijfelen. De in dit antwoord vervatte motieven zullen zeker wel aanwezig zijn. Het is echter geen schande te erkennen, dat andere motieven, die minder gemakkelijk bewust worden, omdat ze niet zo vleidend zijn voor het gevoel van eigenwaarde, meestal zo niet altijd mede een rol spelen. Deze andere motieven zullen individueel verschillen. Ouder wordende mensen, die hun kinderen hebben zien groot worden of die geen kinderen hebben, kunnen er een bevrediging van hun behoefte om voor iemand te zorgen, in vinden een beschermeling te adopteren, die hun weer het gevoel geeft belangrijk of onmisbaar zijn. Mensen, die hun verborgen wens

om over andere mensen macht uit te oefenen, niet in vervulling zagen gaan, kunnen een bevrediging vinden in de situatie waarbij een medemens gehouden is zich naar hun aanwijzingen te gedragen. En hoevelen zullen niet hopen op de streling van de dankbaarheid, de waardering of zelfs de bewondering van hun cliënt. Misschien zijn er ook die eigenlijk het toezicht niet op zich hadden willen nemen, maar de moed misten de aandrang van een vriend of autoriteit te weerstaan. Het is menselijk dat we iets willen geven, het is ook menselijk dat er geheime verlangens zijn iets terug te ontvangen. Maar het is nuttig deze verlangens in ons zelf te herkennen. We vangen dan onze taak in groter bescheidenheid aan en we zullen bovendien minder teleurgesteld zijn als we bemerken, dat de cliënt, die, gezien zijn instelling en ervaringen nogal wantrouwend zal zijn, scherpe ogen heeft voor onze zwakste motieven.

Als we onze aandacht richten op de categorie mensen die onder toezicht geplaatst worden, kunnen we dit op verschillende manieren doen. In de eerste plaats kunnen we de nadruk leggen op hun hulpbehoefte. We kunnen zeggen, dat alles wat deze mensen nodig hebben, is onze liefde, ons geduld, ons vertrouwen. We kunnen er aan toe voegen, dat het overbodig is psychologische beschouwingen te houden over onze cliënten omdat het toch moet komen van de liefde, die alles overwint. Dit is een respectabel standpunt en het getuigt van een juist inzicht in het probleem van de "human relations". Zonder oprechte wil de ander te helpen, zonder naastenliefde, zullen al onze onderzoeken nutteloos zijn. Maar het blijkt, dat juist de toezichthouder, die zijn taak met de meeste toewijding vervult, de behoefte voelt om meer te weten te komen van de achtergronden van de vaak wonderbaarlijke opvattingen, reacties en gedragspatronen van zijn cliënt. Hij zal zich misschien afvragen wat nu wel de kenmerkende eigenschappen zijn van de groep mensen, die door een rechterlijke instantie niet in staat bevonden zijn op eigen benen te staan. Hij zal wel tot de ontdekking komen, dat deze mensen inderdaad enkele dingen gemeen hebben. Ze hebben zich niet weten aan te passen aan de geldende normen. Ze zijn niet gelukkig en hunkeren naar geluk. Ze veroorzaken moeilijkheden. Ze worden door de gemeenschap als gevallen, en als minderwaardigen bekeken en voelen dit. Ze proberen de toezichthouder in een positie te dringen, die

ze hanteren kunnen. Maar het zijn toch vaak meer de verschillen, dan de overeenkomsten, die in het oog springen. Deze verschillen zijn velerlei. De mens is nu eenmaal een uniek wezen. Geen twee zijn hetzelfde. De toezichthouder ervaart in de eerste plaats de verschillende manieren waarop de cliënt is ingesteld op hem en zijn bemoeiingen. Daar is de cliënt, die geen toezicht wenst en dit niet onder stoelen of banken steekt. Het toezicht is hem opgedrongen. Hij kan best op eigen benen staan. Bovendien vertrouwt hij de toezichthouder niet. Hij heeft slechte ervaringen met de reclassering. Hem nemen ze niet meer. Hij zal zijn eigen boontjes wel doppen, enz. enz. Hier is de rebel aan het woord. Hij vecht tegen iemand, hij verzet zich tegen autoriteit. Misschien is hij te autoritair opgevoed door een strenge vader en ziet hij in iedere autoriteit, die hij op zijn levensweg ontmoet een opvolger van zijn vader, een onderdrukker, die hem verhinderen wil zelfstandig beslissingen te nemen. Het tragische is, dat hij meent zich aan de autoriteit ontworsteld te hebben en volkomen vrij te zijn in zijn beslissingen, terwijl zijn autoriteitsconflict hem dit juist verhindert. Als zijn vader hem zei zijn regenjas aan te trekken, omdat het niet koud was maar er wel regen dreigde, trok hij zijn winterjas aan, niet omdat hij het wel koud vond, maar omdat zijn "vrijheid" hem niet toestond het advies van zijn vader, dat hij als een bevel voelde, op te volgen. Maar hij beseft niet, dat het tenslotte de mening van zijn vader was, die zijn keuze bepaalde. Dezelfde instelling dwingt hem nu nog, om steeds het omgekeerde te doen van wat autoriteiten, wetten of normen van hem verlangen.

Daar is een andere cliënt, die wel toezicht wenst, dit zelfs eist. Maar eigenlijk eist hij iets anders. Hij wil de toezichthouder volledig in zijn dienst stellen. Hij jaagt hem op om spoedig goed betaald werk te zoeken, zijn conflicten voor hem op te lossen, hem geld te lenen, enz. Hij is gulzig, hebzuchtig, veeleisend, wantrouwend, egoïstisch. Hij heeft de toezichthouder bovendien nog nodig om hem de schuld te kunnen geven voor zijn eigen mislukkingen. Hij vecht om het bestaan, maakt misbruik van de situatie en van iedere zwakheid van de toezichthouder. Misschien is hij in zijn jeugd verwaarloosd en was zijn grondsituatie er een van eenzaamheid en onveiligheid. Misschien heeft hij reeds heel

vroeg zich met alle middelen moeten handhaven in een gevaarlijke, hardvochtige wereld. Toen reeds is hij tot de overtuiging gekomen, dat niemand te vertrouwen is, dat de enige manier om niet onder te gaan is een wolf onder wolven te zijn, te grijpen wat te grijpen valt, geen zachtere gevoelens toe te laten, geen zwakheid te tonen, maar van de zwakheid van anderen te profiteren. En nog steeds is hij deze mening toegedaan. Gedreven door de angst de onderliggende partij te worden, vecht hij om een beetje veiligheid. En dit gevoel van veiligheid kent hij alleen maar in die momenten, waarop hij sterker, machtiger, slimmer, rijker is dan de anderen.

Daar is tenslotte de cliënt, die om toezicht smeekt. Hij lijkt wel wat op de vorige. Hij is ook een profiteur, wil ook de toezichthouder in zijn dienst stellen. Maar hij gebruikt andere middelen. Hij is de lieve aanhalige, de afhankelijke, hij vraagt adviezen over alles en nog wat, streelt de toezichthouder door hem te prijzen, door dankbaarheid te tonen. Hij legt de madruk op zijn hulpbehoevendheid, op zijn onhandigheid, op zijn gebrek aan ervaring. Pas als deze houding niet het gewenste resultaat heeft, zal hij andere middelen gebruiken. Smeken, zeuren, aandringen, een verongelijkt gezicht, terugval in oude fouten, moeten de toezichthouder tonen, dat hij niet aan de verwachtingen voldoet. Pas als niets helpt, zal hij op krachtdadige, rechtstreekse manier zijn eisen stellen. Hij gedraagt zich als een verwend kind. Waarschijnlijk is hij er in zijn jeugd aan gewend, dat de hindernissen op zijn pad door anderen werden weggeruimd, dat hij zelf geen beslissingen behoefde te nemen, dat aan zijn wensen zo veel mogelijk werd tegemoetgekomen. Hij is het door deze overprotectie als vanzelfsprekend gaan beschouwen, dat anderen steeds gereed staan om zijn gebrek aan training op te vangen. Dat verwaarloosde en verwende mensen in hun houding vaak op elkaar lijken, komt alleen maar door het feit, dat de verwenden niet altijd mensen vinden die bereid of in staat zijn de verwennende rol te spelen in die mate als zij menen te mogen eisen. Zij voelen zich dan verwaarloosd en grijpen dan naar de wapens die hierbij passen. In wezen staan verwaarloosden en verwenden echter op verschillende bodem. De eersten aanvaarden het als een, weliswaar onaangename maar toch onontkoombare realiteit, dat zij om hun plaatsje in de wereld moeten

vechten, de tweeden voelen zich verongelijkt als zij niet die welwillendheid, hulpvaardigheid en bescherming vinden, waarop zij menen recht te hebben.

Welke houding zal de toezichthouder tegenover deze verschillende typen aannemen? Op het eerste gezicht lijkt het of hij maar twee kanten uit kan.

Hij kan aan de cliënt de toezichthouder leveren, die deze wenst. Dat wil zeggen, dat hij de opstandige niet voor de voeten loopt, hem niet beveelt, niet adviseert, niet aan banden legt, dat hij zich door de verwaarloosde laat dwingen om altijd voor hem op pad en aan het werk te zijn, dat hij de verwende vertroetelt, beschermt en adviseert. Wat zullen de gevolgen zijn? De rebel zal minachtend zijn schouders ophalen en het bestaan van zijn toezichthouder vergeten. Zijn autoriteitsconflict zal blijven bestaan en als dit conflict hem weer met de justitie in aanraking brengt, hoort de toezichthouder er wel van. De verwaarloosde zal zich aanvanke-lijk wel onzeker voelen. Hij vertrouwt dat niet. Als iemand zo meegaand, zo hulpvaardig is, moet er wat achter steken. In het wereldbeeld van de verwaarloosde passen zulke mensen niet, die alleen maar helpen zonder er iets voor terug te vragen. Daarom speurt hij naar de geheime bedoelingen van de toezichthouder en als hij deze niet vindt, moet hij besluiten, dat hij met een onnozele te doen heeft, die de spelregels van het harde leven niet kent en dan ook maar uitgebuit moet worden, omdat hij er zelf om vraagt. Zo ontstaat een permanente toestand, die uitzichtloos is omdat de cliënt alle redenen heeft in zijn mening en houding geen wijziging te brengen. De verwende zal zich helemaal behaaglijk voelen. Zo klopt het immers precies met zijn opvattingen, zo moet het maar blijven, want zo kent hij de situatie al van vroeger. Hij in de rol van het hulpbehoevende kind, dat geen verantwoordelijkheid behoeft te dragen, de toezichthouder als de verantwoordelijke volwassene.

De toezichthouder, die minder de behoefte gevoelt aan de bijval en dankbaarheid van de cliënt of die inmiddels ontdekt heeft, dat de gevolgde methode deze oogst niet oplevert, zal waarschijnlijk onder de indruk van de verantwoordelijke opvoedende taak, die hij op zijn schouders heeft genomen, de tweede weg bewandelen. Hij zal zich niet laten opzij zetten door de rebel, niet laten dwingen door de verwaarloosde, niet laten overhalen door de verwende. Hij zal

ten strijde trekken tegen hun fouten, hij zal controleren, raadgeven, overreden, afkeuren, straffen. Maar hij zal deze strijd verliezen. Zijn cliënt heeft wel voor hetere vuren gestaan. Mensen die intensiever konden controleren, raadgeven, overreden, afkeuren en straffen, zoals ouders, onderwijzers, geestelijken, politie-agenten, rechters, gevangenisautoriteiten, enz. hebben moeten erkennen dat deze "opvoedingsmiddelen" hebben gefaald. De opstandige heeft nog altijd de overwinning behaald op de autoriteit, of door rechtstreeks verzet, of als hij dat niet durfde door langs omwegen de autoriteit te schande te maken of tot wanhoop te brengen. De verwaarloosde is een oud-strijder, die zo lang al het gevoel heeft voor het naakte bestaan te vechten, dat hij een meester is geworden op alle wapens. En de verwende heeft zo'n fijn gevoel voor de zwakke momenten van de tegenstander, dat hij hem morgen weet te vermurwen, als het vandaag niet lukt.

Is het inderdaad waar, dat we alleen deze twee kanten uitkunnen bij de aanpak van onze taak, bestaat er niet een gulden middenweg of is het misschien zo, dat de resultaten die wij boeken zo gering zijn, omdat we iets belangrijks over het hoofd hebben gezien, zodat ons uitgangspunt verkeerd was. Ik geloof, dat dit laatste het geval is. Het blijkt namelijk, dat als we ons op een van de twee beschreven houdingen instellen, het meestal uitloopt op een situatie waarin de cliënt geen reden vindt zichzelf te veranderen. Hij voelt zich op bekend terrein, zijn eenmaal gevestigde mening over de medemensen en over zijn plaats in de wereld, wordt erdoor bevestigd en hij kan wel niet anders, doen dan van zijn neurotische instelling uit met de ingetrainde middelen te reageren. Het toezicht wordt statisch, het wordt een toestand en wel een voortdurende, niet veranderende en uitzichtloze toestand, die ongewenst is, zelfs als, wat soms voorkomt, beide partijen er een zekere bevrediging van verborgen wensen in vinden. En daar zijn we dan bij de kern. Het toezicht behoort geen toestand te zijn, maar een proces. Een proces heeft een uitgangspunt, een af te leggen weg en een na te streven doel. Het uitgangspunt van het toezicht is duidelijk. Iemand wordt geacht onvoldoende aangepast te zijn aan de eisen, die de gemeenschap moet stellen om redelijk te functioneren. Hij zal steun krijgen van iemand, die in staat geacht wordt, die te ver-

lenen. Het einddoel is de overbodigheid van de toezichthouder, dus een zodanige aanpassing van de cliënt, dat hij deze speciale steun niet meer nodig heeft. De af te leggen weg loopt tussen onzelfstandigheid en zelfstandigheid, tussen angst en moed, eenzaamheid en saamhorigheidsgevoel, egoïsme en offerbereidheid, minderwaardigheidsgevoel en gevoel van eigenwaarde, egocentriciteit en gemeenschapszin. De toezichthouder kan deze weg niet voor zijn cliënt afleggen, hij kan wel met hem meegaan. Hij zal dan niet toekomen met een voor eens en voor altijd vastgestelde houding, maar hij zal een zekere soepelheid van geest nodig hebben, een gevoeligheid voor wat de cliënt in de loop van het proces nodig heeft en verdragen kan, om deze enerzijds zoveel tegemoetkomendheid, tolerantie en hulp te verlenen, dat hij zich veilig kan voelen, anderzijds niet zoveel, dat hij van het avontuur van de aanpassing aan de realiteit kan afzien. Laten we ons nog even de drie beschreven typen voor de geest halen om aan de hand van het zoëven opgemerkte na te gaan of er enige richtlijnen zijn aan te geven voor de te volgen weg. De opstandige verdraagt geen autoriteit. Het is zinloos hem autoriteit te gaan aanpakken. Hij heeft er geen oog voor dat de autoritair, die de ene mens over de andere uitoefent, gebaseerd behoort te zijn en gelukkig vaak gebaseerd is op de autoriteit van de feiten. Hij ziet de autoriteit alleen als de willekeurige over een ander beslissende mens, die beveelt om te bevelen, om macht uit te oefenen. Hier ligt voor ons een aanwijzing. Wij hebben de kans onze cliënt een voor hem nieuwe vorm van autoriteit te leren kennen. Wij bevelen hem niet vandaag nog die sollicitatiebrief te schrijven, maar wij vertellen hem wel, dat vandaag de laatste dag van inzending is, het aan hem overlatend of hij van deze gelegenheid nog gebruik zal maken. Wij bemiddelen tussen de dwang van de feiten en zijn neiging zich daartegen te verzetten. Zodra wij gaan dwingen, overredenen, adviseren, voelt hij ons als de belanghebbende. Zolang we volstaan met als belangeloze, maar belangstellende toeschouwer samen met hem de consequenties van een keuze na te gaan, leiden we hem binnen in de wereld van reële feiten en hebben we de kans, dat hij meer en meer zijn angst voor de autoriteit gaat verliezen, omdat hij geleerd heeft, dat deze gebaseerd kan zijn op kennis, ervaring, belangstelling en belangeloosheid. De verwaarloosde is de angstige

al verbergt hij zich vaak achter felle agressiviteit. We zullen wel moeten beginnen met zijn vertrouwen te winnen door hem strikt rechtvaardig, maar vooral hartelijk, liefdevol tegemoet te treden. Het is daarbij wel goed hem te laten merken, dat we zijn slimme plannetjes doorhebben en dat hij onze welwillendheid niet ontvangt dank zij zijn tactiek, maar ondanks. Het is vaak al moeilijk zijn vertrouwen te winnen, maar nog moeilijker is het vervolg van het proces. Het is immers nodig zijn mening, dat ieder hem belaagt, stap voor stap af te breken en dit kan alleen maar door als het ware één voor één mensen binnen zijn kringen te brengen, die hij kan observeren en toetsen tot hij ze toelaat tot het groepje waarbinnen hij zich veilig voelt. Hoe groter deze kring wordt, hoe meer de toezichthouder kan terugtreden. De verwerende kunnen we eigenlijk alleen maar benaderen door aanvankelijk bereid te zijn de verwennende rol te spelen. Langzamerhand kunnen we dan proberen iets meer aan de cliënt zelf over te laten. Bijv. "Ik heb geen gelegenheid een en ander voor je bij die werkgever in orde te gaan maken, maar ik kan je wel een briefje meegeven". De training van de kleinere taak tot de grotere moet steeds open blijven.

Over dit alles is natuurlijk veel meer te zeggen, maar ik moet hiermee volstaan. Alleen nog enkele opmerkingen tot slot. De taak van de toezichthouder is meestal zeer moeilijk. Slechts een enkele keer, als de ontsporing duidelijk veroorzaakt is door recente extra moeilijke omstandigheden, zonder dat van een ontwikkelingsstoornis kan worden gesproken, zal wat steun en advies voldoende zijn om een moeilijke periode te overbruggen. Daar tegenover staan de moeilijkste gevallen, die meer tijd, maar vooral meer deskundigheid vereisen, dan waarover de toezichthouder beschikt. De meeste gevallen echter zouden zeker niet boven de krachten van de goedwillende, toegewijde toezichthouder gaan als hij maar in de gelegenheid was regelmatig overleg te plegen met de toezichthoudende psychiater of met een andere daartoe aangewezen deskundige. Zolang deze mogelijkheid niet bestaat, moet elke gelegenheid worden aangegrepen om de toezichthouders voor te lichten omtrent de problemen, die hun te wachten staan. Deze voordracht beoogde een bescheiden bijdrage tot deze voorlichting te zijn.

G.H. van Asperen.
 sociaal-pedagoog.

september 1957.

Een brief uit Buenos Aires.

Van de vele indrukken, die men gekregen heeft en krijgt van een verblijf in den vreemde, moet men iets uitzoeken, dat tot onze verbeelding spreekt en daardoor de moeite van het opschrijven en doorgeven waard is.

Er is een stukje van deze wereldstad, dat zo iets eigens en persoonlijks behouden heeft, als men maar zelden elders zal tegenkomen. Het demonstreert zich zelfs in de wijze, waarop dit stukje stad "illegaal" bestuurd wordt, n.l. door een uit het volk gekozen president!

Dit brokje bruisend volksleven, Boca, merendeels bewoond door mensen van Italiaanse oorsprong, ligt aan een havenkom van de Rio de la Plata.

De haven is er volgestouwd met allerlei schepen: vrachtschepen, die hun lasten af- en aanvoeren van hout, huiden, vlees in blik, papier enz.: vissersschepen, die de Rio afvissen naar de vele vissoorten, die deze wateren leveren: sleepbootjes, fel gekleurd, die af en aan varen om de schepen naar zee te loodsen: rivierboten en ponten voor passagiersvervoer: zeiljachtjes en nog meer soorten van boten en bootjes, te veel om afzonderlijk op te noemen. Het is een gewirwar van masten, touwen en mensen.

Aan de havenkade staan de typische Argentijnse, grijze huizenblokken: hier en daar een deur, deurposten, balkonstijlen en leuninggen aangezet met felle kleuren: roze rood, geel, blauw, okerbruin, groenblauw enz., een typisch feestend kleurengamma, speciaal van Boca.

In het oog springend is het drie verdiepingen hoge openbare schoolgebouw, de Mendoza school, met een breed balcon, uitziende op de haven (Pedro de Mendoza, waarnaar deze school genoemd is, stichtte Buenos Aires voor de eerste maal in 1536). Deze school is een geschenk van de schilder Benito Quinquela Martin aan zijn geliefd Boca. Martin is als schilder beroemd en rijk geworden, hij heeft gewerkt en geleefd in Boca en het van deze rijkdom meegedeeld. Te vondeling gelegd, opgevoed door een havenarbeider, heeft hij zijn tekentalent kunnen ontwikkelen. Men zegt van hem: "dat hij zijn tekeningen beter vond, dan hij verwachtte". Martin schildert met de zware toets van kleuren en lijnen:

hij heeft het moeilijke leven van degenen, die hij uitbeeldt in hoofd, hart en hand. Zijn schilderstukken boeien geweldig; Carnaval in Boca; een optocht van een circus; havenarbeiders boten lossend en ladend een schip, zeilklaar, dat door een priester gezegend wordt, waar het witte koorhemd en de rode soutane sterk contrasteren met de donkere kleding van de mannen op de boot; het is alles het leven zelf, fel en groots.

Deze man, zelf een vondeling, gaf zijn talenten en zijn hart aan Boca en de kinderen van dit havenkwartier. In de school, "zijn school", zijn de gangen, lokalen en speelplaats met muurschilderingen, tegeltableaux, mozaic, beelden in steen, brons en hout en plastieken versierd. Het is geen overdaad, maar juist genoeg, om telkens verrast te blijven stilstaan.

Ieder lokaal van de lagere school draagt de naam van een bekend Argentijns schilder, van wie in het lokaal een eenvoudig portret hangt met levensbeschrijving. In het front van ieder lokaal schilderde Martin zelf een levensgrote voorstelling op de muur, het leven in Boca voorstellende.

Overal treft men hier de reeds beschreven kleuren van Boca aan op muren en leuning van banken en stoeltjes. Deze lokalen strekken zich over 2 verdiepingen uit. Op de tweede verdieping bevindt zich de eetzaal, met lage tafels met marmeren bladen en stoelen gekleurd in de feestende Boca tinten. Langs de wanden hangen -bijna in overdaad- geschilderde plaatwerken, voorstellende kinderen en dieren in grap en spel. Het geheel doet zo fris en blij aan, dat het wel stimulerend moet werken op allen, die hier komen. Een deel van deze eetzaal is met lage deurtjes afgeschermd, waarachter zich nog een werkruimte bevindt; en dààr wèèr de rode, blauwe, groene, gele, oker kleuren tegen elkaar gezet op ronde tafels, stalen en kastjes voor berging van materialen. Achter de eetzaal ligt de ruime, frisse keuken, waar de maaltijden bereid worden. Op het bord in de eetzaal stond een menu van de dag geschreven voor ontbijt, middagmaal en thee-uur. Op deze verdieping is nog een muziekkamer met vleugel en o wonder, ook dit instrument moest van buiten meefeesten met de Boca kleuren! Er is een podium, trapsgewijs opgebouwd voor de musicerenden.

Op de begane grond is de kleuterschool; ook hier zijn de wanden versierd met vrolijk en goed geschilderde plaat-

werken. Er is een grote ruimte voor spel, een podium voor toneel en poppenkast, tafeltjes, stoeltjes, kastjes met materialen en voor berging van het werk van de kinderen, waarvan ieder deurtje een mooi geschilderde voorstelling heeft.

Naar buiten tredend, komt men op een binnenplaats uit, waarvan een deel overdekt is; hier staan speel- en werkdin- gen, o.a. een draai- en timmerbankje. Rondom zijn nog enige kleinere werklokalen gebouwd, die direct corresponderen met de buitenlucht. Aan en langs de muren van deze binnenplaats zijn planten aangebracht en kooien met kanaries en parkie- tjes.

Op de 3e verdieping is het nationale museum van de Ar- gentijnse kunst ondergebracht; het is een ruimte, die zich over het gehele gebouw uitstrekt met bovenlicht en kunst- licht. Deze prachtige verzameling van nationale schilderijen, beeldhouwwerken, plastieken, enkele mozaïken, doet wonder- lijk vreemd aan op deze zolder; maar als men de zin begrijpt van het geheel: het bijeenhouden van deze nationale kunst voor Boca en zijn kinderen, dan kan men alleen maar blij zijn en ontroerd over dit alles. Er is ook nog op deze zol- der een kamertje uitgespaard, waarin oude scheggebeelden zijn ondergebracht -uitgebeten door zeewater- ze brengen de zee mee! Er hangen nog wat oude marionetten, mooi gesneden, gebruikt bij feest en spel.

Naar buiten tredend komt men op het balcon, waar men over de haven en de rivier uitkijkt. Hier kunnen de schil- ders van nabij het volksleven waarnemen en weergeven.

Waarom vraagt men zich af, treft ons dit plekje, dat be- kend is, maar toch in zijn ware wezen, door weinigen gbed gekend wordt?

"Men" spreekt van de 2 of misschien wel meer vis-restau- rants, waar de vreemdeling zich te goed kan doen aan goed verzorgde visgerechten. "Men" spreekt van het kunstenaars- centrum. Het is, alsof men door het opnoemen van deze din- gen de ware "kern" niet raakt. Zeker, deze dingen zijn er, maar men bemerkt er zo weinig van; het is het leven van alle dag, dat overheerst; men is helemaal niet gesteld op "sight- seeing" hier in deze havenkom. De huizen, waarvan velen met plaatijzeren wanden en daken zijn afgeschermd, tonen zich niet op zijn best.

Het is de eenvoud en de waarachtigheid, die deze individuele bevolking kenmerkt, heus niet mak en rustig, maar altijd zichzelf blijvend, dit is Bòca.

M.A. Heyligeron van der Sijp.

Verslag van de bijeenkomst op 16 Nov. '57.
in de Vrouwenclub.

Zowel 's middags als 's avonds heeft de Heer F. Delhez, Schoolpsycholoog te Assen, voordrachten voor ons gehouden. Onder de titel: "Een rekensommetje uit de 17e eeuw" werd het probleem van de opvoeding behandeld.

Spreker begon met een vergelijking te treffen met enkele eeuwen geleden, toen het kind de attributen van de volwassenheid veel meer tot z'n beschikking had dan tegenwoordig. Deze attributen zijn ongeveer in 4 punten samen te vatten, n.l.:

- 1e. Intellectuele vorming.
- 2e. Beroep.
- 3e. Sexualiteit, dood en ziekte.
- 4e. Geloof.

De Heer Delhez wees er op hoe het kind vroeger zeer direct betrokken was bij 't beroep van de vader en zich daar een goed beeld van kon vormen, iets wat tegenwoordig nog heel weinig voorkomt. Ook met dood en ziekte werden de kinderen veel meer geconfronteerd dan tegenwoordig (grote kindersterfte en lagere gemiddelde leeftijd). Dit werd als vanzelfsprekend aanvaard als behorend bij het leven.

Wat het geloof betreft, het dagelijks leven was hiervan doortrokken, evenals het onderwijs. Zo bestond er vroeger een groter samenhang tussen deze attributen, wat voor het kind belangrijk was voor het beeld van de volwassenheid.

Treffende voorbeelden toonden aan dit reeds het eerste onderwijs was gericht op het volwassen zijn.

De Heer Delhez stelde de vraag of wij het onderwijs niet infantiliseren. Is dit in overeenstemming met de eisen die deze tijd stelt? Is hierin verandering te brengen? Misschien niet, doch wij kunnen de kinderen dan niet iets meegeven in de opvoeding, dat uitgaat boven de verandering der tijden en wisseling der waarden, n.l. de aanpassing?

Hierop volgde een zeer geanimeerde discussie, waarin naar voren kwam dat het in de opvoeding er niet in de eerste plaats om gaat hoe we handelen, doch hoe we zijn.

Des avonds sprak de Heer Delhez over het werk van de schoolpsycholoog, dat wel buitengewoon veelomvattend is. Bovendien werkt de Heer Delhez voor alle scholen in Drente! Er bestaat nauwe samenwerking met de schoolarts. De

schoolpsycholoog houdt zich bezig met de psychische stoornissen, dus gedrags- en leermoeilijkheden welke in en door de school zijn ontstaan. Dit is het eerste criterium en het tweede is dat ingrijpen beslist gewenst is. Liggen de oorzaken van de moeilijkheden thuis, dan wordt het M.O.B. ingeschakeld. Afwijkingen worden via de schoolarts doorgestuurd. Het systematische onderzoek van de psycholoog vindt (althans te Assen) 2 ochtenden in de week plaats, bij voorkeur in de school. Dit geschiedt via tests. Dit is ook de goede plaats ouders zowel als leerkrachten te ontmoeten. Er gaat een rapport naar de schoolarts, een afschrift daarvan in eenvoudige, begrijpelijke taal (waar de Heer Delhez nog eens met nadruk op wees, daar dat de medewerking vergemakkelijkt) naar het schoolhoofd. De ouders worden niet ingelicht over dit rapport. In Drente zijn weinig verwijsmogelijkheden, doch b.v. veel spraakleraresen voor leesmoeilijkheden e.d. Het meest verkieslijk is het kind in de eigen gemeenschap te laten. Daarvoor is het noodzakelijk de leerkrachten het enthousiasme en de middelen te verschaffen, hetgeen bijna niet te realiseren is met grote klassen. De onderwijzer (in Drente zeker nog een autoriteit) wordt veelal onzeker, nu naast hem zo'n deskundige ("potttekijker") komt werken. Dit maakt de samenwerking niet eenvoudig. De Heer Delhez is overtuigd dat er iets gedaan moet worden om de instelling van de leerkracht te verbeteren en hun enthousiast te maken zelf aan de problemen van z'n leerlingen te werken. De oplossing hiervoor: een onderwijsdeskundige die de taak heeft, samen met de onderwijzer na te gaan wat te doen en te corrigeren is. De discussie besloot deze zeer leerzame avond.

D. v.d. N.

Mededelingen van het Secretariaat

Bestuursadressen:

Secretariaat: Wessel Gansfortstraat 21
 Amsterdam W. tel. 13.33.48.
 Mevr. A. van Beest-Cocural.
 Mej. L.C. van Dijk.
 Mevr. I.M. Klompe-Gassée.

Bibliotheek: Mej. L.C. van Dijk
 Vossiusstraat 51 bel. Amsterdam Zuid.

Penningmeesteresse: Mevr. C.A. Brëas Dorpsstraat 37
 Lunteren. Tel. K8388-390.

Adreswijzigingen:

Mej. A. Moll, thans Mevr. A. van der Woerd-Moll,
 van Toulon van der Koogweg 8, Oosterbeek.

correctie: Mej. Mr. F.A. Söhngen,
 Joost Banckertplaats 278, Rotterdam.

Aanvragen voor toetreding als Medewerkster:

Mej. W. Koenders, Rotterdam.
 Mevr. H.M. Baudet-Frieseman Viëtor, Jisp.
 Mevr. H.J.E. Bosch-Wilton, Oosterbeek.
 Mevr. Mr. N. van den Bergh-Marcus, Amsterdam.
 Mevr. L.R. van Arum, Utrecht.
 Mej. M.M. Bieger, Hilversum.
 Mevr. D. van den Nieuwenhuizen-Mettivier Meyer, Haarlem.
 Mej. H.J. Kubatz, Amsterdam.

Bibliotheek:

Door storting van f.5.- op de Amsterdamsche Bank, bijkantoor van Baerlestraat, Amsterdam Z, op Postgiro 2391, op Gemeente Giro AA 2385 ten gunste van Mej. L.G. van Dijk, bibliothecaresse, Ned. Werkgemeenschap voor Ind. Psych., met vermelding "Verslag", ontvangt men de map met verslagen van de voordrachten van het in Augustus 1.1. gehouden Internationaal congres te Oosterbeek.

Afschrijving medewerkers:

de Heer P.M. Nikkessen, Vleuten.
Mevr. P.M. Baan-Keyzer, Utrecht.
Mej. IJ. Kemps, den Haag.

Jaarverslag: Degenen, die mededelingen hebben voor het jaarverslag, worden verzocht die vóór 15 Januari toe te zenden aan het secretariaat.

Zwitserland.

De Redactie kreeg van de Schweizerische Gesellschaft für I.P. een Mitteilungsblatt toegezonden. In een begeleidend briefje van Dr. A. Müller schreef hij o.a.: "Wir beginnen klein, doch hoffen wir mit der Zeit dem Niveau Ihres Blattes näher zu kommen".

De Redactie is zeer gevoelig voor de waarderende woorden voor ons blad en twijfelt er niet aan, dat die hoop van de Zwitserse Arbeidsgroep vervuld zal worden; temeer, daar wij in dat blad konden lezen, dat ook in Zürich dit jaar wederom een Lehrgang für I.P. Ausbildung wordt gegeven. Zulk een cursus zal ook daar, evenals hier het geval is, niet nalaten de I.P. gedachte te helpen verbreiden.

Sprokkelhout.

- Uit Biografie van Alfred Adler, van Phylles Bottome.
- Over medewerking van patiënten zei Adler:
"De dokter zit in uw stoel!"

 - Tegen patiënten: "Wat u voelt is héél natuurlijk, maar misschien zou u het niet zo sterk behoeven te voelen."

 - Levensstijl ontstaat door contact. Op een verlaten eiland bestaan geen deugden.

 - Op een dag zei iemand tegen Adler:
"Maar gelooft u dan niet, dat we onze krachten kunnen sublimeren?" "Ja", antwoordde Adler, "dat kunnen we.... maar niet in de lucht.... We kunnen ze alleen sublimeren in tegenwoordigheid van onze naaste buur."
